

Genişletilmiş zet

Problemlili Pornografi Kullanımına Giden Yol Haritası: Araştırma, Değerlendirme ve Tedavi

Giriş

Problemlili pornografi kullanımı (PPU), son yıllarda hem klinik hem de akademik alanda giderek daha fazla ilgi gören karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. PPU; davranışsal bağımlılık, dürtü kontrol güçlüğü ve kompulsif eğilimler arasında tartışmalı bir biçimde konumlanmaktadır. ICD-11 ile birlikte PPU, ‘‘Kompulsif Cinsel Davranış Bozukluğu’’ (CSBD) atısı altında ele alınmış olsa da kavramsallaştırma, sınıflandırma ve tanı kriterleri konusunda hl bir fikir birliği bulunmamaktadır. Ayrıca PPU’nun yaygınlığı, risk ve koruyucu faktörleri, bireysel ve ilişkisel sonuçları ile müdahale yöntemleri üzerine yapılan çalışmalar metodolojik ve kültürel sınırlılıklar taşımaktadır. Bu derleme, literatürdeki güncel bulguları bütüncül bir çerçevede sunmayı, mevcut boşlukları tartışmayı ve geleceğe yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu alışma bir sistematik derleme olmayıp, son 20 yılda yayınlanmış ve özellikle 2015 sonrası artış gösteren uluslararası çalışmaları kapsamlı biçimde inceleyen bir narrative review niteliği taşımaktadır. Çeşitli veri tabanlarında yer alan epidemiyolojik, klinik, psikometrik ve müdahale araştırmaları dahil edilmiştir. Amaç, PPU’nun farklı boyutlarını (kavramsallaştırma, lim, prevalans, risk ve koruyucu faktörler, sonuçlar, müdahaleler) karşılaştırmalı bir bakış aışıyla değerlendirmektir.

Bulgular

- Kavramsallaştırma ve lim: PPU farklı kuramsal çerçevelerde (bağımlılık, dürtü kontrol, kompulsif bozukluk) ele alınmakta ve bu çeşitlilik literatürde kavramsal karmaşaya yol açmaktadır. lim için kullanılan ölçekler (r. PPCS, BPS) değerli bilgiler sunsa da henüz tanı sistemleriyle doğrudan örtüşen standart bir lim aracı yoktur.
- Yöntemsel Sınırlılıklar: Çalışmaların çoğu niversite öğrencileri ya da çevrim içi gönüllü örneklerle yapılmaktadır. Bu durum ulusal ve kültürler arası genellemeleri zorlaştırmakta ve özellikle kadınlar, LGBTQ bireyler ile Batı dışı toplumlar araştırmalarda yeterince temsil edilmemektedir.
- Risk ve Koruyucu Faktörler: İmpulsivite, güvensiz bağlanma, erken yaşta maruziyet ve ahlaki uyumsuzluk gibi özellikler risk faktörleri olarak öne çıkarken; aile işlevselliği, sosyal destek ve dini/etik bağlılık koruyucu etkenler olarak rapor edilmiştir. Bu bulgular risk ve dayanıklılık faktörlerinin birlikte incelenmesi gerektiğini göstermektedir.
- Etkiler: Aşırı veya düzensiz pornografi kullanımı; psikolojik sıkıntı, ilişki problemleri, cinsel işlev bozuklukları ve saldırgan tutumlarla ilişkilendirilmiştir. Ancak bulgular heterojen olup, cinsiyet, cinsel yönelim, kullanımın tek başına veya partnerle olması ve kültürel bağlam gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Ayrıca tüketilen pornografi içeriğinin (r. şiddet içeren, romantik, amatör) türüne çok az çalışma odaklanmıştır.
- Müdahaleler: Bilişsel davranışı terapi (BDT), kabul ve kararlılık terapisi (ACT), farkındalık temelli yaklaşımlar, farmakolojik tedaviler ve yeni ortaya çıkan nöromodülasyon yöntemleri umut verici bulgular sunmaktadır. Ayrıca evrim içi öz-yardımlar rişilebilirlik açışından ne çıkmaktadır. Ancak mevcut araştırmalar kk, erkek ağırlıklı örneklerle ve kısa takip süreleriyle sınırlıdır; kadınlar, çiftler ve cinsiyet çeşitliliği içeren gruplarda neredeyse hiç müdahale çalışması bulunmamaktadır.

Tartışma

PPU zerine yapılan araştırmalar, önemli ilerlemelere rağmen hl kavramsal, metodolojik ve kültürel sınırlılıklar taşımaktadır. Standart tanı ve lim kriterlerinin geliştirilmesi, ulusal ve kültürler arası temsil gücü yüksek örneklerle çalışılması ve risk/koruyucu faktörlerin birlikte değerlendirilmesi alandaki öncelikli ihtiyaçlardır. Ayrıca pornografi içeriğinin türüne göre farklı etkilerin sistematik olarak incelenmesi gerekmektedir. Müdahale araştırmalarında ise daha uzun süreli, kontrollü, çeşitli örneklerle yürütülecek çalışmaların geliştirilmesi, klinik uygulamalar açışından kritik önem taşımaktadır.

Sonuç

Problemlili pornografi kullanımı, dijital çağda cinsel sağlık, ruh sağlığı ve toplumsal normlarla yakından ilişkili çok boyutlu bir olgudur. Alanın ilerlemesi, ideolojik tartışmaların ötesine geçerek bilimsel kanıtla dayalı, kültürel açıdan duyarlı ve etik temelli bir çerçeveye ihtiyaç duymaktadır. Multidisipliner işbirliği ile geliştirilecek teorik, limsel ve müdahale odaklı alışmalar, PPU’nun daha iyi anlaşılmasına ve etkili çözümler geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.